

EKOLOJİK GÖRÜŞLER VE İDARENİN YENİDEN YAPILANMASI

Hüsamettin İnaç*

Ahmet Özkan**

Öz

Bu çalışmada idarenin yeniden yapılanmasında, ekolojik görüşlerin nasıl bir öneme haiz olduğu ele alınmaya çalışılmıştır. Bu amaçla ekoloji, kentsel ekoloji, toplumsal ekoloji, çevre etiği gibi kavramlar ayrıntılı olarak açıklanarak sivil toplum ve idarenin yapıları ile harmanlanarak ortaya konulmuştur. Keza idarenin yeniden yapılanması konusunda kentsel, toplumsal, çevresel vb. faktörler ele alınmadan yapılacak olan yorumların, görüşlerin ve düşüncelerin eksik kalacağı muhakkaktır. Bu sebeple çalışmamızın çok yönlü olması ve kavramların ayrıntılı olarak ele alınması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoloji, idarenin yapılanması, toplum, idare, kentsel ekoloji, toplumsal ekoloji, etik, çevre etiği

ECOLOGICAL OPINION AND ADMINISTRATIVE RESTRUCTURING

Abstract

In this study, the importance of administrative restructuring and how important the opinion of ecology is investigated. For this purpose, the concepts of ecology, urban ecology, social ecology, and ethic of environment are explained in detail and the structures of civil society and administrative put forwarded with reviewing them. It is obvious that the evaluation and opinions on the administrative restructuring without considering the effects of urban, society, environment will be incomplete. For this reason, detail study and concept definitions are aimed.

Keywords: Ecology, Administrative restructuring, society, administrative, urban ecology, social ecology, ethic, environmental ethic

GİRİŞ

Özellikle son yıllarda dünyada yaşanan gelişmelerden ötürü ekolojik görüşlerin ön plana çıktığını görmekteyiz. Bu kapsamda değişen dünya ve şartlar çerçevesinde devlet idarelerinin de değişiklik gösterdiğini, diğer bir ifadeyle gelişimlerin baş göstermesiyle ihtiyaçların karşılanması noktasında idareler de kendilerine düşen görevlerini idame ettirebilmeleri noktasında yeniden yapılanma sürecine dahil olmuşlardır. Bu sürece dahil olma noktasında sivil toplum örgütlerinin, idarenin bizatihi kendisinin, sosyolojik yapıların ekoloji kavramı içinde, etik kavramı ile harmanlanması ile ortaya çıkması daha doğrusu tetikleyen unsurların gözden kaçmaması gerektiğinin de ele alınmasının büyük önemi olacağı

* Prof. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü,
husamettininac@yahoo.com

** Öğr. Gör. Dumlupınar Üniversitesi, Hisarcık Meslek Yüksekokulu, ozkan_a6@hotmail.com

düşünülerek değinilmiştir. Ayrıca konunun daha iyi anlaşılabilmesi ve idarenin yeniden yapılanması noktasında neleri dikkate alması gerektiğinin de üzerinde durulmuştur. Nitekim bu aşamada kavramların içerikleri ayrıntılı bir şekilde sorgulanarak ve irdelenerek çeşitli düşünürlerin fikrinde de yararlanılması bu sebeptendir.

Bu çerçevede kapitalizmin, sömürünün ve makineleşmenin birtakım insanlara sadece maddi getiri getirmesi diğer insanların ve canlıların ise bu durumdan zarar gördüğünü görmekteyiz. Tıpkı doğanın, ekolojik çevrenin -insanların, hayvanların, bitkilerin- zarar gördüğü gibi. İlerleyen sayfalarda bu durumu da Schumacher'in "Küçük Güzeldir" eserinde ele aldığı ve bu durumu ayrıntılı olarak incelediğini göreceğiz.

Ekolojik bir anayasanın mevcudiyetinin sağlanması için çeşitli sivil toplum örgütleri konferanslar düzenlemekte ve belirli bir uğraş göstermektedir. Bu tip çabaların her ne kadar etkisiz olduğu söylene de sivil toplum örgütlerinin bir şekilde konuya dahil olmaları daha doğrusu sırf bu amaçla kurulmaları ve seslerini duyurabilmek için çeşitli efor sarf etmeleri demokrasi adına güzel bir gelişmedir. En azından toplumun belirli bir kesimini rahatlatıcı özelliği olması sebebiyle de önemlidir.

1.EKOLOJİ KAVRAMI

Öncelikle ekoloji kavramının kökenlerini inceleyecek olursak; Yunanca' da ev (barınak) anlamına gelen 'oikos' sözcüğünden türetildiği için bazılarınca konut ya da ev bilimi olarak da tanımlanmıştır. Oysa dar anlamda ekoloji, insanın içinde varlık kazandığı ve bir parçasını oluşturduğu doğal ortamla ilişkisini ifade etmektedir. Günümüzde ise ekoloji, canlıların çevreleri ile ilişkilerini uyum içinde sürdürmelerini inceleyen bir bilim dalı olarak değerlendirilmektedir (TOBB, 1996: 39). Ayrıca bu tanıma Türk Dil Kurumu'nun da nasıl açıkladığını ortaya koyarak ele almamız daha sağlıklı olacaktır. Canlıların hem kendi aralarındaki hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalı, çevre bilimi, organizmaların çevre ile ilişkilerini ve davranışlarını konu edinen bilim dalı olarak açıkladığını görmekteyiz(TDK Sözlüğü).

İdarenin yapılanması noktasında ekoloji kavramının yerini ve mahiyetini anlamamız için bu kavramların yukarıdaki anlamlarını göz önünde bulundurarak idarenin yeniden yapılanmasında ekoloji kavramını ne ölçüde ve ne şekilde kullanabileceğimizi anlamamız ve yol gösterici olacak olması hasbiyle önem arz etmektedir.

1.1.İdarenin Yapılanmasında Ekoloji

Devletin hantal ve antidemokratik örgütlenmesi ekolojik sorunlara yol açmıştır. Demokratikleşme süreci öncesinde Batı'nın sanayi devleti başat rol oynarken, Doğu Bloku'nun kapsayıcı devleti altında, günümüzün en kirli ülkeleri yaratılmıştır. Aynı şekilde Türkiye' de de benzeri bir dönüşüm yaşanırken ilave olarak kamu kurum ve kuruluşlarının pek çoğu kirletici faaliyetlerine devam etmektedir(Görmez, 2003: 37).

“Aydınlanmanın devleti toplumla özdeşleştirilmesi, Hegel’in devleti toplumunun etik düşüncesini gerçekleşmesi olarak ele alması, Spencer’ın ‘biyolojik bir organizma’ şeklinde özetlenecek devlet anlayışı... kolaylıkla korporatif bir devlet görüşü oluşturabilir. Ekolojik bir dünya görüşü için devletin yeniden yapılanması, dönüştürülmesi gerekir. Bu noktada esnek kurumları ve bireyleri ön plana çıkaran devletin ekolojik bir dünyaya engel olmadığını söylememiz gerekir. Doğrudan demokrasinin uygulanabildiği alanlarda uygulanması ekolojik duyarlılığı artırabilir ve bu duyarlılığın benimsenmesine yol açabilir. Aksi halde kapitalist sanayi üretim biçimi ile özdeşleşen devletin kapsayıcılığı, ekonomik hayata olduğu kadar tüm topluma sirayet edecektir(Boockhin, 1994: 228-238).

Oysa bugünün endüstriyel uygarlığı büyük yapılar üzerine kurulmuştur. Mumford’ın piramitleri ve gökdelenleri örnek vererek anlattığı ve militarizmi, iktidarı ve yıkıcılığı simgeleyen pentagon metaforunu oluşturan kavramlar büyük ve merkezi idari yapıları anlamak için de kullanılabilir: iktidar, prestij, mülkiyet, üretkenlik ve kâr. Bu merkezi yapılar, teknolojinin yardımıyla endüstriyel sistemin sarsılmaz bileşenleri hale gelmiştir. Bugün yeniden doğrudan demokrasiyi, katılımcılığı ve yerinden yönetimi tartışmaya başlarken, aslında endüstriyel sistemin dayattığı büyük ve merkezi yapıların, belki yine teknolojik dönüşümlerin de yardımıyla çözülebileceği bir düzeni, daha yerel, daha ekolojik, doğaya ve insani ölçüğe daha yakın, küçük ve erişilebilir yapıların mümkün olduğu bir düzeni yeniden kurma çabası içine girilmesi muhakkak isabetli olacaktır(Şahin, 2006: 58-63).

Nitekim ekolojik toplum tasarımında, insanları gereksiz iş yükünden kurtaracak bilgi ve teknoloji üretmeyi önem verilmesi de organik toplumların iş ve teknoloji anlayışı ile yakından ilgilidir. Özellikle tarım devriminin hemen sonrasında artık ürünün sağladığı boş zamanla ve öteki olanaklarla, topluluğun yaşamına, geçim etkinlikleri dışında başka etkinlikler de girmiştir. Bu etkinlikler, sohbetler, eğlenceler, törenler ve sanatsal faaliyetlerdir. Bunlar toplumda yaşayan insanların düşlerini, duygularını ve düşünce dünyalarını zenginleştirmiştir. İnsanlar, doğayla ve hayvanlarla ilişkileri üzerine, kendi yaşamları üzerine ve yaşam sonrası üzerine düşünmeye başlamışlardır(Şenel, 1991: 98). Günümüzün yoğun, hiyerarşik ve yorucu iş temposunda, bireylerin düş ve düşüncelerinin, "geçim derdi" ya da "zengin yaşam" dışındaki sorunlara kapalı olduğu söylenebilir. Bu sebeple, mevcut bilgi ve teknoloji gelişiminin, "yaratıcı düşünce ve boş zaman" üretimi sağlamak şöyle dursun, bunları körelttiği ileri sürülmektedir. Bundan dolayı, yeni bir uygulama olarak değil, ancak, bir anlayış olarak ilkel toplumlardaki "boş zaman" kavramının canlandırılması öngörülür(Aygün ve Mutlu 2006:3).

Egemen sistemin hiyerarşik ve tahakküm üretici oluşunda, kişisel ve sınıfsal farklılaşmalar yaratılması önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, ekolojik toplumda sınıfsal farklılıkların reddine dayalı eşitlikçi toplum anlayışı da organik toplumdaki eşitlikçi anlayışları anımsatır. Organik toplumlardaki eşitlikçi, işbölümü ve dayanışmaya dayalı toplum yapısının, "veri bir yapı" olarak değil, ancak anlayış olarak esin kaynağı oluşturduğu unutulmamalıdır(Aygün ve Mutlu, 2006: 23).

Ulusal düzeyde ortaya çıkan yapılanmalar, ortaya çıkan sorunların yapıları itibariyle uluslararası platformlarda anlam ifade ettiği noktalarda, uluslararası idarelerin işbirliği

içerisine girdiğini görmekteyiz. Yapılan bu işbirliklerin ekolojik anlamda ve idarelerin bu konuya eğilimleri noktasında büyük öneme haizdir. Yakın bir zaman diliminde konuya eğilinmesi ayrıca durulması gereken bir noktadır. “Çevre sorunlarının ulusal ve uluslararası bağlamda dünya kamuoyunun öncelikli gündemini oluşturması, ancak son otuz yıllık süreçte söz konusu olabilmıştır. Bu sürecin en önemli özelliklerinden birisi, çevre sorunlarının doğal yaşam ve kaynaklar ile insanoğlunun sosyal ve fiziksel çevresi arasındaki karmaşık etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıktığının farkına varılmasıdır. Sanayi faaliyetlerinin artması ve buna paralel olarak tüketim düzeyinin sürekli artması, ülkelerin sürekli büyüme hedefi içinde çevreyi umursamadan kirletmelerine yol açmıştır(Yalçın, 2009: 288-309)

Neticede ekolojik görüşlerin güç kazanmasıyla birlikte idarede değişim yaşanmış, bu değişim de kendini yeniden yapılanma süreci olarak göstermiştir, çünkü idarede yaşanan değişimin tetikleyici unsurlarından biri olan ekolojik görüşlerin önemi idarenin yeniden yapılanması düşüncesiyle örtüşmüştür. Örtüşmekle kalmamış kendini farklı noktalarda da az da olsa göstermeye başlamıştır. Zira değişen bu şartlar karşısında hamlesiz kalmayan idareler, yasama organları küçük de olsa adımlar atarak göstermelik de olsa faaliyetler ve uygulamalar devreye sokmuşlardır. Yeterli olmamakla beraber bu adımların geliştirilmesi ve hayatımıza daha etkin bir şekilde rol almalarının sağlanması gerekmektedir.

1.2.Toplum, İdare ve Ekoloji İlişkisi

Ekoloji ve idareyi aynı potada ele aldığımız vakit toplum kavramını da bu çerçevede değerlendirmek ve görüş ortaya koymak isabetli olacaktır. Ekoloji ve toplum kavramının kökenlerini incelediğimizde; toplumsal tahakkümle ortaya çıkan hiyerarşiler, sınıflar, mülkiyet biçimleri ve devletçi kurumlar kavramsal olarak insanlığın doğayla ilişkisine taşınmaktadır. Doğa da giderek tıpkı latifundialardaki köleler gibi acımasızca sömürülecek bir kaynak bir nesne, bir hammadde olarak görülmeye başlanmıştır. Günümüz dünyasında artık doğal çevreyi korumak ve güçlendirmek için birtakım teorilerden ya da tekniklerden dem vurmamak yetmez; insanlığın yaşama bakışını ve doğayı kabile toplumlarından beri çarpıtan özel mülkiyet engellerini tanımayan bir insan kolektifliği gibi, komünal olarak yeryüzüyle ilgilenmeliyiz(Bookchin, 1996:45-47).

Kentlerimiz topluluklara ya da eko topluluklara ayrılmalı, içinde yaşadıkları eko sistemlerin kapasitesine uygun incelik ve ustalıkla tasarlanmalıdır. Teknolojilerimiz ve idarelerimiz de eko sistemlere uygun olarak yürütülmeli, geliştirilmeli ve hiç kirlenme yaratmayacak toplumsal düzeni ve idarenin işleyişini bozmayacak şekilde yerel enerji kaynakları ve maddelerinden yararlanmak üzere incelik ve ustalıkla düzenlenmelidir. Bu çerçevede yeni bir ihtiyaç anlayışı geliştirmeliyiz; bu inşa edeceğimiz ihtiyaç anlayışı medyanın ya da kamuoyunun dikte ettiği anlayış sisteminden ziyade sağlıklı bir yaşamı destekleyen ve bireysel isteklerimizin ifadesi olan ihtiyaçlara dair bir anlayış olmalıdır.

Bunlara ek olarak toplumsal ekoloji kavramını da akılcı ekolojik toplum çerçevesinde ele almalıyız. Öncelikle bu kavramı açıklayacak olursak; toplumsal ekolojinin, Amerikalı anarşist bilim adamı Murray Bookchin tarafından geliştirilmiş ve işlenmiş bir düşünce akımı olduğunu görmekteyiz. Bookchin, 1960’lı yıllardan itibaren günümüzdeki toplumsal yapıyı radikal ekolojik bir perspektifle eleştirerek, ekolojik bunalımın toplumsal ve siyasal

kökenleri üzerinde bir çok araştırma ve inceleme yapmıştır. Bookchin'e göre salt doğal kaynakları korumayı öne çıkarıp konunun diğer boyutlarını göz ardı eden ekolojist akımlar hümanist değildir ve çevreyi tahrip etmektedir. Ona göre, bu tür ekolojist akımların ekolojik krize çözüm getireceğini ve toplumsal değişime önderlik edebileceğini düşünmek boşuna bir beklentidir(Ünal, 2010: 115).

Bookchin'in anarşist gelenek içinde sol-liberter çizgide olması toplumsal ekolojinin anarşist unsurlar içermesine yol açmıştır. Bookchin, anarşist olan Kroopotkin'den etkilendiği için toplumsal ekoloji üzerinde anarko-komünizmin etkileri açıkça görülmektedir. Bookchin'in amacı, ekolojik sorunların toplumsal kaynaklarına ilişkin tutarlı bir görüş geliştirmek, böylece toplumu akılcı bir çizgide tutarak yeniden yapılandırarak eko-anarşist bir proje sunmaktır(Önder, 2003: 186-187).

İnsanın doğa üzerindeki baskısının giderek artması ve bunun sonucunda ekolojik dengenin bozulmaya başlaması, önemli bir sorun olarak kendisini fazlasıyla hissettirmeye başlamıştır. Hızlı nüfus artışı, kentleşmedeki yoğunluk, teknolojinin getirdiği yıkıcı sonuçlar, ekolojik sorunları, çağdaş toplumların gündeminin ön sıralarına taşımıştır. Özellikle sanayi toplumuyla birlikte, insanın doğaya hakim olmaya başlaması çevre sorunlarını gündeme taşımıştır. Başta sanayileşmiş ülkelerde görülen çevre sorunları zamanla tüm dünyaya yayılmış, hatta günümüzde tüm evreni tehdit eder hale bürünmüştür. Ekoloji sorunlarının yoğun bir şekilde artması, bu alanda acil önlemler üretilmesini zorunlu hale getirmiştir. Çevreyi koruma ve sağlıklı ortamlarda yaşamının gerekliliğine dair fikirler, uluslararası düzeyde tartışılmaya başlanmış ve çözümler üretilmeye çalışılmıştır(Ünal, 2010: 117).

İnsanlığın başlangıcından itibaren çevre sorunlarına duyarlılık tespit edilmekle beraber 20. yüzyılın başlarında çevre sorunları ekseninde Batı toplumlarında gelinen nokta toptan tartışma konusu olmuş, özellikle yapılan eleştiriler, insanlığı doğrudan etkileyen akımların hatalarına karşı geliştirilmiştir. Bu doğrultuda aydınlanma düşüncesine yapılan eleştiriler artmış ve bütüncül ekolojik yaklaşımlar geliştirilmeye başlanmıştır. Zamanla ekolojik sorunların doğmasına neden olan her türlü düşünce ve eylem eleştirilmiş ve bu alanda düşünceleri eyleme dönüştüren gruplar oluşturulmuştur(Özer, 2001:36-37).

Felsefi düzeyde akılcı-ekolojik toplumun oluşturulması sürecine yol açan temel faktör, aydınlanma dönemine yapılan eleştirilerin yaygınlaşmasıdır. Ancak bu süreçte eski tahakkümcü anlayışın devlet ve toplumda etkisini sürdürmesi birçok alanda yeni sorunların doğmasına yol açmıştır. İnsanlığın kendini sorgulamasını getiren bu süreç, toplumsal eylemlerin doğmasına ve ideolojik fikri zemini hazırlanan ekoloji düşüncesinin gündeme gelmesine imkan tanımıştır. Fikri altyapının zamanla eylemlerle desteklenmesi, akılcı-ekolojik bir toplumun oluşumunun önünü açmıştır(Ünal, 2010: 117).

Ekolojik düşünce içinde değişik eğilimleri olan pek çok akım ya da hareket görmek olanaklıdır. Bundan dolayı ekolojik düşüncenin herkesçe kabul edilen, ortak bir düşüncesi olduğu söylemek zordur. Buna karşılık söz konusu akım ve hareketler için ortak olabilecek bazı temel görüşlerden söz edilebilir (Aygün ve Mutlu, 2006: 18).

Ekolojik toplum tasarımıyla ilgili ortak görüşlerin başında, "egemen sistemin, ekonomik, toplumsal ve siyasal yaşam biçimiyle ekolojik sorunlara sebep olduğu" varsayımı gelir. Egemen sistem bu şekilde işlediği süreç ekolojik bir toplum kurulamayacaktır (Görmez, 2003: 100). Çünkü bu ilişkiler, doğal olarak doğanın sömürsünü ortaya çıkarmaktadır.

Ortak görüşlerden bir diğeri örgütlenme ve yönetim biçimiyle ilgilidir. Ekolojik toplum tasarımı ademi merkezi bir örgütlenmeye dayanır. Böyle bir örgütlenmeyle amaçlanan, siyasal gücün yerelleştirilmesi, iktidar unsurlarının parçalara ayrılması, dolayısıyla merkeziyetçiliğin kırılmasıdır. Ademi merkezi yapılar, özgürlükçü kurumları yaratmak için de yaşamsal niteliklidir. İnsanlar arasındaki hiyerarşi ve tahakkümün, aynı zamanda ekolojik sorunların temel kaynağını oluşturduğundan hareketle, özgürlüğü ve özgürlükçü kurumlara büyük önem verilir. Bunun için de temsili, anonim ve mekanik ilişkiler çerçevesinde değil, doğrudan, yüz yüze ilişkiler çerçevesinde yapılanmış bir toplum tasarlanır. Katılıma, ilgiye ve etkinliğe dayanan bir yurttaşlık duygusu canlandırılmak istenir. Dolayısıyla cinsel, etnik ve hiyerarşik önyargılardan kurtulmuş bir doğrudan demokrasi yaratmak amaçlanır. Doğrudan demokrasi ve etkin yurttaş sayesinde, tüm olgun bireylerin, toplumsal meseleleri, tıpkı, kendi özel meselelerini yönetmeleri gibi doğrudan yönetmeleri sağlanarak, özgürlükçü kurumların oluşturulabileceği öngörülür (Boockhin, 1994: 478-479).

Toplumsal ekolojiye göre 'yerellik' kavramı da oldukça önemlidir. Toplumsal ekolojiye göre yerellik, kent yaşamının tüm kurumları için uygulanmalıdır. Kentteki dev müzeler ve tiyatro merkezleri gibi kültürel yapıların yerine her mahallede kurulacak küçük müzeler ve tiyatrolar almalıdır. Üniversiteler öğretim ve araştırma merkezleri olarak hizmetlerine devam etmelidir. Büyük hastaneler yerine küçük klinikler ve sağlık ocakları geliştirilerek sağlık toplumsallaştırılmalıdır. Bu kurumların kontrolleri özel mülkiyetten kurtarılmalı, buldukları yerleşimdeki topluluğun kontrolüne verilmelidir. Böylelikle, toplumsal politik yaşamın diriltilmesi için gerekli olan kurumsal düzenlemeler ile psişik ve toplumsal yaşamın iç içe işlenmesinin ve geliştirilmesinin yolu açılacaktır (İdem, 2002: 15-16).

Toplumsal ekoloji, bir yandan bir yerleşimin coğrafi olarak insani ölçekte olmasını, politik kararların bu yerleşimin halk meclisinde doğrudan demokrasi yoluyla oluşturulması gerektiğini savunurken, diğer yandan da eğer bir yerleşim, kendini komşusu olan yerleşimlerin, bölgelerin, büyük coğrafi alanların ve giderek tüm insanlığın bütünleyici bir parçası olarak görmediği, dünyasını sadece bu ölçeğin içine sıkıştırdığı zaman izole, kendi içine dönük ve dar görüşlü bir toplum oluşturma tehlikesine de hassasiyetle vurgu yapmaktadır (Ata, 2002:22). Konfedere sistemin gelişiminin en üst noktasına ulaşmış toplumsal bir örgütlenme haline gelebilmesi için ekonominin konfedere hale getirilmesi, yani yerleşimlerdeki çiftliklerin, fabrikaların ve diğer gerekli girişimlerin yerel yönetimlerin eline verilmesi gerekmektedir.

Toplumsal ekolojiye göre, ekonominin yerelleştirilmesi, "mülkiyetin" (fabrikaların, atölyelerin, toprakların, çiftliklerin vb.) yerel yönetimlerin elinde olmasını ve ekonominin halk meclisindeki tüm yurttaşlar tarafından yönetilmesini önermektedir. Yurttaşlar, topluluğun ekonomik kaynaklarının kolektif "sahipleri" olacaklardır. Toprak ve yatırımlar artan bir şekilde topluluğun gözetimine, halk meclislerindeki yurttaşların ve bu meclislerin konfederal meclislerdeki temsilcilerinin gözetimi altına girecektir. İşlerin nasıl planlanması

gerektiği, hangi teknolojilerin kullanılması gerektiği veya hangi malların dağıtımının yapılması gerektiği ise ancak pratikte çözülecek sorulardır. Ama rasyonel ve ekolojik standartlar tarafından yönlendirilen ihtiyaçları karşılayacak olan malların kaliteli ve kapitalizme alternatif oluşturabilecek seviyede olması gerekmektedir(Bookchin, 1994:203).

Toplumsal ekoloji, konfederal özgürlükçü yerel yönetimlerin bölgesel ihtiyaçlarını karşılamak için insani ölçekte düzenlenmiş çok yönlü endüstriyel projelerini, organik tarım şekillerinin kullanımını, güneş, rüzgar, metan gibi diğer enerji kaynaklarını ve ekoteknolojilerinin kullanımını amaçlamaktadır. Halkın sorunlarına yönelip, beceriyle sorunlarını çözmek ve her bireyin her yönüyle kendisini geliştirmesi için boş zamanı amaçlamaktadır(Ünal, 2010: 120).

Charles Elton'un dediği gibi “Dünyanın geleceği yönlendirilmek zorundadır, ama bu yönlendirme bir satranç oyununa benzemez ...daha çok bir yelkenlinin idaresi gibidir.” görüşüne de bakacak olursak idarenin öneminin ne kadar büyük olduğunu görmüş oluruz. Doğal dünyanın zenginliğini ve potansiyellerini ortaya serip gerçekleştirebilmesi için, belli bir oranda kendiliğinden bir gelişmenin dümen suyuna girmesine izin verilmelidir; elbette, doğanın özbilinçli ve özektin kıldığı insan bilincinin ve yönetiminin bilgisi ışığında mümkün olacaktır. İnsan meziyetlerinin kendisini idarede yapılanma sürecinde göstereceği aşikârdır(Boockhin, 1996: 63).

İdarenin, yeniden yapılanma sürecinde bazı değerlere yeteri kadar eğilmemesi kentlerin kanser hücresi gibi toprakta yayılırken, karmaşık materyaller basit materyallere dönüşürken, çeşitlilik cam, tuğla, briket, metaller ve makinelerden oluşmuş sentetik bir çevrenin midesinde erirken toprağımızın sağlığı, okyanuslarımızın ve atmosferimizin bütünselliği ve varlığımızın fizyolojik devamlılığı için bağlı olduğumuz karmaşık besin zinciri giderek daha da basitleşecektir(Boockhin, 1996: 71). Günümüzde de bu durum yavaş yavaş kendini göstermeye başlamış, her alandaki basitleşme özellikle de besin ağındaki basitleşme dünyadaki kanser vakalarını artırmıştır.

1.3.Kentsel Ekolojik Kuram

Kentsel ekolojik kuramı açıklamamız idarenin yeniden yapılanması noktasında ekolojik görüşlerin mahiyetini anlamamız adına önemli bir yere sahip olduğu kanaatindeyiz. Nihayetinde kentsel ekolojik kuramın doğuşu, düşünürleri, altyapısı ve ne gibi önem arz ettiğini anlamamız konuya hakimiyet noktasında önem arz edecektir.

Kentlerin sosyo-ekonomik yapısı ve mekânsal gelişiminin çeşitli kuramlar doğrultusunda ele alındığı da görülmektedir. Bu kuramlardan ilki modern sanayi kentinde, kentsel büyüme ve mekansal ayrımlaşma sorununu açıklamayı amaçlayan kentsel ekolojik kuramdır. Söz konusu kuramın geliştiği toplumsal çerçeve, etkilendiği kuramlar ve kurama yöneltilen eleştiriler, bu başlığın altını dolduracaktır(Aslanoğlu, 2000: 25).

Kentsel ekoloji sistemli olarak kenti inceleyen ilk kuramdır. Hawley, bu kuram içinde insanların çevreye uyum noktaları araştırılmakta olduğunu ve sorgulandığını ifade etmektedir. Başka bir söylemle kentsel ekolojinin bireylerin ve kurumların fiziksel dağılım, yerleşim ve

örgütlenme biçimlerini analiz etmekte olduğunu ifade etmektedir. Kentsel ekolojinin temel varsayımı nüfus topluluğunun örgütlenme sağlayarak çevresel uyumu kolaylaştıracağı şeklindedir. Nüfuslanma örgütü içinde yer alan bireyler birbirleriyle ortak yaşam ilişkisi ile var olmaktadır. Kentsel ekoloji kuramının ketleşme yazını içindeki önemi kentsel mekanı tanımlama çabalarından kaynaklanmaktadır. Daha sonra çeşitli kuramlar içinde ele alınan kentsel mekan tanımlamaları ilk kez ekolojik kuram içinde geliştirilmiştir.

Ekolojik kuramı geliştiren ilk kent sosyologları R. Park, Mc Kenzie ve E. Burgess kavramsal çerçevelerini oluştururken çeşitli kuram ve düşüncelerden etkilenmişlerdir. R. Park kentsel ekoloji kavramını geliştirirken, Comte, Spencer, W.I. Thomas, Darwin, Durkheim gibi birçok düşünürden etkilenmiştir ki etkilenmesi de anormal karşılanmamalıdır. Özellikle Durkheim'dan yöntemini almışlar, Darwin'den ise kuramsal çatıyı oluşturmuşlardır. Ayrıca Park kentin doğal ve değişmeyen güçlerin etkisiyle oluştuğunu vurgulamakta ve kentleri insan doğasının bir ürünü olarak algılamaktadır.

Park'ın kentsel ekolojiyi oluştururken ekolojik kuramın nasıl bir toplumsal çerçevede geliştiği sorusunu da yanıtlamaktadır. Buna göre ekolojik görüş içinde kentsel analiz yapılırken rekabetçi bir ekonomik yapının hakimiyeti görülmektedir.

Daha önce de belirttiğimiz hususlara baktığımızda Park'ın kuramsal çatısının oluşumunda Darwin etkili biyolojik analogiler önemli bir yer tutmaktadır (Yörükan, 1970: 57). Darwin'in yaklaşımında etkili olan, yaşama adı verilen bir süreç içinde bütün organizmaların kurduğu karşılıklı bağımlılık ilişkisidir. Çeşitli bitki ve hayvan türlerinin karşılıklı olarak birbirine bağlı olduğu yaşama ağında aynı yerde yaşamak zorunda kalan canlı varlıklar birbirleriyle mücadele ve yarışmaya girişirler. Bunun sonucunda hâkimiyet ilişkisine göre yer seçerler. Park'ın katkısı aynı sürecin insan topluluklarında da yer aldığını belirtmesidir.

Ayrıca gene Park'ın geliştirdiği kentsel ekolojinin araştırma birimi tanımlı coğrafi ve kültürel yaşama yeri içinde bulunan insanların oluşturduğu yerleşme gruplarıdır. Park'a göre kentteki mekânsal ilişkileri açıklayan kavram hakimiyet kavramıdır. Darwin'den alıntı yapan Park; her yaşam grubu içinde bir ya d daha fazla hakim tür olduğunu belirtmektedir. Örneğin, bir bitki topluluğunda bu hâkimiyet genel olarak farklı türlerin ışık için yapmış oldukları uğraşın sonucudur. Işık bitkilerin temel gereksinimi olduğu için yerleşme grubu içinde hâkim olan bitki en uzun boylu bitkidir. Onun altında kendini daha az ışığa göre ayarlamış olan bitki türleri vardır. İnsan yerleşmelerinde de benzer bir şekilde sanayi ve ticaret hâkimdir. Sanayi ve ticaretin geliştiği noktalarda yahut merkezlerin büyük ve merkezi konumda olmasından ötürü ticaretin ve sanayinin gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Kent merkezine yönelik baskı yüksek rantlı bir değer yaratmakta bu da kentin diğer bölgelerindeki rantları etkilemektedir. Sanayi ve ticaret yerleşmelerinin yer seçimi için verdikleri uğraş uzun dönemde ana kentsel gelişme çizgisini çizmektedir. Hakimiyet ilkesi kentin genel ekolojik dokusunu tanımlamakta ve kentsel alanların birbiri ile işlevsel ilişkisinin altını çizmektedir. Hakimiyet ilkesi kentin genel ekolojik dokusunu tanımlamakta ve kentsel alanların birbiri ile işlevsel ilişkisinin altını çizmektedir (Aslanoğlu, 2000: 27). Bu bağlamda ekolojik süreçlerin gelişime bakmakta da büyük fayda olacaktır. Ekolojik birimler arasında kentsel gelişme dinamiğini sağlayan temel süreçler; yoğunlaşma-merkezileşme- ayrışma-istila ardıllık olarak tanımlanır.

Mc Kenzie bunların temel ekolojik süreçler olduğunu ancak bu süreçlerin içinde karşıt yönde işleyen ya da ikame edici ara süreçlerin de bulunduğunu belirtmektedir. Söz konusu süreçleri açıklayacak olursak;

Yoğunlaşma: Aynı işleve sahip birimlerin aynı mekanda yoğunlaşma eğilimi olarak nitelendirilebiliriz.

Merkezileşme: Kentsel işlevlerin farklılaşması sonucu denetim ve örgütlenmenin merkezi eğilimi olarak ifade edebiliriz.

Ayrımlaşma: Aynı işleve sahip ekolojik birimlerin aynı mekanda toplanması eğilimi sonucu olarak birbirinden ayrılmış alanların ortaya çıkma süreci denebilir.

İstila-Ardıllık: Daha önce belli bir işleve sahip olan ekolojik birim içinde yeni bir işlevin gelmesi sonucu eski işlevin başka bir alana kayarak yerini yeni işleve bırakması süreci olarak tanımlanabilmektedir(Köksal, 1986: 25)

Mc Kenzie bu süreçler içinde kentsel alan kullanımını değiştiren istila ve ardıllık üzerinde durmuştur. Mc Kenzie istila ve ardıllığı ortaya çıkartan koşulları şu şekilde özetlediğini görmekteyiz: kentsel ulaşım akslarında ortaya çıkan değişiklik, kentin belirli bölgelerinde fiziksel eskime olması, kentte önemli ticaret aktiviteleri oluşturularak çekim odaklarının yaratılması, yeni bir sanayi türünün ortaya çıkışı, gelir dağılımı vb. gibi iktisadi alanda yapılan temel değişiklikler, kentsel mekanda söz konusu süreçlerin görülmesinde etkili olmaktadır(Akdiş, 1990: 13-16).

2.SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE EKOLOJİK ANAYASA

Ekolojik bir toplum yaratmalıyız. Ekolojik bir toplum yaratabilmek için de idarenin yapılanmasını, reformasyonunu ekolojik görüşler çerçevesinde yapmalıyız. Bu oluşum içinde çeşitli sivil toplum örgütleri öncelikle ülkemiz bünyesinde ekolojik bir anayasa yapılması noktasında Almanya menşeli Heinrich Böll Stiftung'un Türkiye temsilciliği olan Yeşil Düşünce Derneği 15 Mayıs 2011'de Cezayir Toplantı Salonu, Galatasaray Beyoğlu'nda; Anayasalar, Haklar; Ekoloji Hareketleri, Anayasal Hareketler olmak üzere iki oturumdan oluşan konferans tertip etmiştir. Bu konferansın sonucunda bir bildiri¹ yayınlanmıştır, bakacak olursak:

- Yeni Anayasa insan merkezli (antroposentrik) değil, ekoloji merkezli, bütünselik bir hak anlayışını tercih eden, Ekolojik bir Anayasa olmalı.
- Türleri açısından ve içinde var oldukları sistemlerdeki rolleri bakımından özgün olan tüm canlı-cansız varlıkların da hakları olduğu yeni Anayasada belirtilmelidir.
- İnsan dâhil, tabiatın parçası olan her varlığın hakları, canlı/cansız öteki varlıkların (ekosistemler, eko-bölgeler, biyo-bölgeler) haklarıyla sınırlıdır; bu

¹ 15 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da yapılan "Ekolojik Anayasa Konferansı"nda mutabakat sağlanan görüşler bildiri haline getirilmiştir. Bkz. www.ekolojikanayasa.org

varlıkların hakları arasındaki çelişkiler Doğa'nın bütünlüğü, dengesi ve sağlığı temelinde çözümlenmelidir.

- Doğanın, yaşamsal döngülerini ve süreçlerini insan tarafından bozulmadan devam ettirme ve biyolojik kapasitesini yeniden oluşturma; bütünlüğünü, ilişkide olduğu diğer varlıklarla birlikte sürdürme hakkı vardır.
- Hayvan hakları anayasal güvence altına alınmalı, hayvanlara yönelik suçlar ceza yasası kapsamında değerlendirilmeli, türlerin devamlılığı ve yavru canlıların anneleri ile serbest ve doğal bir gelişim sağlama hakkı gözetilmelidir. Devlet, insan ve tüm canlıların doğayla iç içe özgürce var olma, tecrübe etme, düşünme ve hissetme hakkını korumalı ve gözetmelidir.
- Vatandaşlık, doğaya zarar vermemek ve gelecek kuşaklar adına onun emanetçisi olmak anlayışına uygun olarak, ekolojik sorumluluk çerçevesinde tanımlanmalıdır.
- Doğayla etkileşim içinde olan her türlü faaliyet hem bugünkü hem de gelecek kuşaklar düşünülerek ve yaşamın devamlılığı anlayışıyla yürütülmelidir.
- Yeryüzü / Doğa; insan faaliyetleri nedeniyle, her türlü kirlenmeden, zehirli ve radyoaktif atıklardan zarar görmekten; yaşamsal bütünlüğünü, sağlıklı işleyişini tehdit edecek şekilde genetik yapısında bozulmalardan korunma hakkına sahiptir.
- Anayasada insan, çıkarları ve geleceği Doğa'dan ayrı ve bağımsız bir varlık gibi tanımlanmamalı; anayasa insanı içinde var olduğu bütünü, tabiatın bir parçası olarak görmeli. İnsana saygı, çevreyi metalaştırma hakkını vermez.
- Savaşlar, canlı cansız doğanın, insanın, sosyal hayatın düşmanıdır; doğal ve sosyal tüm sistemlere telafisi mümkün olmayan zararlar veren, insan eliyle yaratılmış felaketler olarak görülmeli ve önlenmelidir. Yaşamın korunması adına savaşa karşı çıkmak tüm bireylerin, toplulukların hakkıdır.
- İnsanlar dahil tüm Doğa, savaş ve barış hâllerinde kimyasal, biyolojik ve nükleer silahlarının varlığından, tehdidinden ve tahribatından korunma hakkına sahiptir. Savaş veya güvenlik gerekçesiyle ekolojik dengeyi bozacak faaliyetler ve canlı veya ekosistem katliamı kabul edilmez.
- Su, tohum ve diğer doğal varlıkların kaynak olarak değil, Doğa'nın bir parçası ve onlara bağlı yaşayan tüm canlılara ait olarak görülmesi, Doğa'nın bir hak öznesi olarak tanımlanmasında önemli bir kavramsal açılım olacaktır. Bunlar mülkiyete tabi olmamalı, kendileri veya genetik bilgileri hiç bir şekilde patentlenmemeli ve kamusal kullanımları ekolojik dengeler öncelikli tutularak güvence altına alınmalıdır.
- Özel mülkiyet, hakların korunması gözetilerek, kamu yararı yanı sıra çevrenin korunması amacıyla da kısıtlanabilir.
- Doğal felâketlerin oluşmasına karşı önlemler ve bunlara karşın adaptasyon tedbirleri almak da devletin görevleri arasında sayılmalıdır.
- Bütünleşik ekoloji anlayışı gereği, Doğa emanetçiliği ulusal sınırlarla belirlenemez ve yeryüzünün tamamına karşı yükümlülükleri kapsar. Doğa'nın hakları çerçevesinde, çevre sorunlarının ve bozulmasının ulusal sınırlarla sınırlandırılmayacağı, küresel bir anlayışın zorunlu olduğu kabul edilmelidir.
- Dilsel ve kültürel çeşitliliğin biyolojik çeşitliliğin algısı ve yaşatılmasındaki rolü dikkate alınarak farklı dillerin ve kültürlerin korunması ve kendini gerçekleştirme ve geliştirme hakkı anayasal güvence altına alınmalıdır.

- Anayasada kültürel, tarihi, arkeolojik ve estetik değerler ile doğal peyzajın korunması hüküm altına alınmalıdır.
- Anayasada, devletin, özel sektörün, her türlü sosyal kurumun, sivil toplum örgütlerinin, bilim insanlarının, bireylerin Doğa'nın haklarının korunmasıyla ilgili hak ve sorumlulukları net ve açık bir şekilde tanımlanmalıdır.

Ekolojik Anayasada Kamu Yönetimi ilkeleri:

- Yeni Anayasa bireylerin ve sivil toplumun çevre konularında bilgi ve belge edinme, karar mekanizmalarına katılma ve yargıya erişim haklarını garanti altına almalıdır.
- Yeni Anayasada kamu yönetimi Doğa'yı, biyo-çeşitliliği, insan dışı varlıklarda yerel düzeydeki genetik farklılıkları, insanlarda kültürel çeşitliliği, ırkçı yaklaşımlara mahal vermeyecek şekilde, korumak ve geliştirmekle yükümlü kılınmalıdır.
- Yeni Anayasada kamu yönetimi, çevrenin ve doğal varlıkların kullanımında, yönetiminde ve muhafazasında doğal dengenin gözetilmesinden yükümlü olmalıdır.
- Yeni Anayasada kamu yararı, üstün kamu yararı ilkeleri ekoloji merkezli bir bakış açısıyla yeniden tanımlanmalıdır.
- Doğa'nın kalıcı zararlı etkilere maruz kaldığı durumlarda, kamu yönetimi, yenilenmeyi sağlamak için en etkili mekanizmaları oluşturmak ve zararlı çevresel sonuçları ortadan kaldırmak veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olmalıdır.
- Ekosisteme kalıcı olarak zarar vermiş olan uygulamaların oluşturduğu doğal ve sosyal tahribatın belgelenmesi ve tazmini için tedbirler bir kamu sorumluluğudur.
- İklim değişikliği, çevre kirliliği ve Doğa'nın korunması ile ilgili tüm uluslararası anlaşmalara taraf olunmalı; konulan çekinceler kaldırılmalı ve anlaşma hükümleri iç hukuka aktarılmalıdır. Bunlara uygulama ve işlerlik kazandırılabilmesi amacıyla gerekli tüm altyapının oluşturulması için çözümler üretmek öncelikli politika haline getirilmelidir.
- Ulusal hukuk ekolojik açıdan uluslararası hukuki tüm düzenlemelerle uyumlaştırılmalı; yasal ve düzenleyici diğer önlemler bu anlayışla tekrar gözden geçirilmeli ve bu kapsamda açık, tutarlı bir çerçeve oluşturulmalıdır.
- Sürdürülebilir Kalkınma ilkesinin doğa-korumacıları değil doğayı tahrip eden şirket ve yönetimlerin elinde her kapıyı açan sihirli bir anahtar hâline geldiği ve uygulamada her zaman "kalkınma" lehine kullanıldığı, bu kavramın hukuksal değil, ideolojik bir kavram olduğu dikkate alınmalıdır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma kavramının yeni Anayasada yer almasının önüne geçilmesi gerekir.
- Çevrenin ve doğal dengelerin korunması için kabul edilmiş olan uluslararası hukuki düzenlemeler temel insan haklarının güvence altına alınması bakımından önemlidir. Bu uluslararası anlaşmalardan doğan hakları kullanabilmek için bireylerin bilgiye erişim hakkına sahip olmaları, çevre konularında karar verme süreçlerine katılım prosedürleri hakkında bilgilendirilmeleri gereklidir. Yeni Anayasa bireylerin ve sivil toplumun "yaşam alanlarıyla ilgili her konuda" bilgi

ve belge edinme, karar mekanizmalarına katılma ve yargıya erişim haklarını garanti altına almalıdır.

- Bu hakların ve bilgilerin kullanılabilmesi yoluyla vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin ve özel sektörün çevreyi korumada ve yaşamın sürdürülebilirliği temelinde oynayabilecekleri rollerin önemi dikkate alınarak Kamu yönetiminde her düzeyde şeffaflık ve hesap verebilirlik Anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Yaşam alanlarıyla ilgili olarak halkın, yerel karar alma mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi için Yeni Anayasa ademi merkeziyetçi bir yönetim anlayışını düzenlemelidir ve yurttaşların karar alma mekanizmalarına doğrudan ve etkin katılımını sağlayacak yöntemler / kurumlar geliştirilmelidir.
- Yerel yönetimler katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir olmalı, gerekli durumlarda seçilmişlerin geri çağrılmasını sağlayacak mekanizmalar, yerel arabuluculuk gibi çözümler oluşturulmalıdır.
- Tabiatın dengesi anlayışının, çevre ve bilincinin gelişmesi için eğitim ve öğrenim kamu yönetimi tarafından yaygın olarak desteklenmeli, bu alanda çalışan çevre korumacı ve ekolojist girişim ve örgütler teşvik edilmelidir.
- Doğal, kültürel ve tarihi değerler ile doğrudan ilgili veya dolaylı olarak bu değerlerin bekasını etkileyecek olan kamusal kararları denetleyecek bir özerk kamu denetçisi mekanizması yeni anayasada yer almalıdır.
- Toplumun bütün kesimlerinin katılımıyla ekolojik olarak sürdürülebilir, sosyal olarak adil bir ekonomik sistem geliştirilmeli; ekonomik öncelikler ve faaliyetlerin doğal sistemlerin kendini var etme ve yenileme yetisine zarar vermeden, Doğa'yla uyum içinde ve yerel düzeyin olabildiğince teşvik edildiği bir var oluş sağlamak üzere değiştirilmesi hedeflenmelidir. Bu bağlamda toplumun ve bireylerin sağlık ve refahının sürdürülebilir kalkınma dahil maddi varlığı çoğaltmak ve kalkınmanın herhangi bir türüyle değil, toplumsal adalet ve doğayla uyumlu sürdürülebilir bir yaşam geleneğinden geçtiği her türlü hukuki içtihatla temel bir kabul olarak benimsenmelidir.
- Yapılan tüm ekonomik faaliyetler Doğa'nın kendini yenileme kapasitesini zorlamayacak biçimde yapılmalıdır. Her türlü ekonomik girişimin oluşturabileceği zararları önlemeye ve en aza indirmeye amaçlayan ve insanların ve Doğa'nın olası zararlardan korunması için kullanılan ihtiyatlılık ilkesine anayasal bir içerik kazandırılmalıdır. Bu bağlamda, kişi ve girişimlere ekolojiye sadece menfi etki hâli değil aynı zamanda bunun ihtimali olan faaliyetlere karşı yürütmeyi durdurmak için başvurma hakkı verilmelidir.

Sorunların artmasıyla birlikte çevreci hareketler, düşünsel önceliklerine göre farklılaşmakla kalmamış, aynı zamanda sayısal olarak da büyük bir artış göstermiştir. 1970'lerde yükselişe geçen toplumsal eylemler ve konuya ilişkin araştırmalar çevre sorunlarını insanların gündemlerine sokmalarını sağlamıştır(Görmez, 1997: 77).

İş bölümü ve uzmanlaşmanın zorunlu sonuçlarından birisi kitle üretimi ise, diğeri de John Locke'un dediği gibi mülkiyetin koruyucusu olan devletin yeniden örgütlenmesidir. Sanayi Devrimi sonrasında devlet öyle bir dönüşüme uğraşır ve merkeziyetçi örgütlenme modeli sonuçta o hale gelmiştir ki her şeyi kapsayan, hantal, zaman zaman totaliter bir yapıya

dönüşmüştür. İnsan hak ve özgürlüklerinin koruyucusu olma amacıyla örgütlenmiş devletin, bu süreçte insan hayatını kapsayıcı ve kuşatıcı bir hale düştüğü de gözden kaçmamaktadır.

3.KÜÇÜK GÜZELDİR

Yeşil düşüncenin vazgeçilmez ilkelerinden biri olan “küçük güzeldir” Budist ekonominin savunucusu E.F. Schumacher’in kavramsallaştırdığı bir anlayıştır. Schumacher, ekonomik ve toplumsal ilişkilerde Lewis Mumford’ın tarif ettiği megamakineye karşı doğaya ve insana yakın ölçeği savunur. Üretimde, tüketimde ve toplumsal yapıda erişilebilir küçüklükteki yapılar aynı zamanda yerel demokrasiyi de mümkün kılar. Schumacher şöyle der: “Demokrasinin, özgürlüğün, insan saygınlığının, yaşam düzeyinin, kendini gerçekleştirmenin, doyumluluğun anlamı nedir? Mallarla ilgili bir şey midir, yoksa insanlarla mı? Doğal ki bir insan sorundur söz konusu olan. İnsanlar da ancak küçük, kavranabilir gruplar içinde kendilerini bulabilirler. Bu bakımdan birçok küçük ölçekli birimle işleyebilen belirli bir yapı çerçevesi içinde düşünebilmeliyiz(Schumacher, 1989).

Bu kitap açgözlülüğün, kanaatten yoksunluğun ve sınırsız büyüme ihtirasının sonu... “Bu kadar kazanç bize yeter” denilemiyor kapitalist düzende. Schumacher, modern kapitalist sermayedara “bu kadarı bana yeter” dedirtecek bir ahlakın izlerini arıyor, “Küçük Güzeldir” kitabında. Kitabın önemi içerik açısından oldukça büyüktür. Yazar insanların doyumsuzluğunu ve bu doyumsuzluğun diğer insanlar açısından, diğer canlılar açısından ve dünya açısından tehlikeli olduğunu belirtiyor.

Vicdanlı ve insafli bir adam olarak karşımıza çıkıyor Schumacher. İnsancıl... Kitabın alt başlığı hem fikirlerinin hem de kitabın özeti gibi adeta: “**Önceliği İnsana Veren Bir Ekonomi Anlayışı**” Modern ekonomik ilişkilerin insanı kıvrandıran çarklarının arasına biraz **merhamet** ve **diğerkâmlık**² zerk etmenin yollarını arıyor, önerilerde bulunuyor. Schumacher yarı dinsel ve mistik bir tatla insanın **açgözlülük** ve **kıskançlık** huylarından arınması gerektiğini söylüyor. Schumacher, kabuk bağlamış, fakat bugün küresel kriz sebebiyle tekrar deşilmiş olan yaralara bundan yaklaşık kırk yıl önce parmak basıyor. İktisada ahlakı sokmak istiyor. Ne kadar mümkündür, orası tartışmaya açık bir konudur³.

Çağımızda sermaye, yeni sermaye üretmek amacıyla üretiliyor. Sorduğunuzda alacağınız cevap genelde aksi de olsa, sermaye kullanımındaki başlıca amaç sermayenin kendisini büyütmesidir. Aslında, bu çok saçma ve düpedüz ahmakça bir tutum. Bu sistemde, geçmiş birikimler yalnızca daha fazla sermaye biriktirmek için kullanıldığı ölçüde sermaye kabul ediliyor. Sermayeyi sırf biriktirmiş olmak için biriktirmek, insanlık tarihinde her zaman vuku bulmuştur, yeni bir şey değil. Ancak bu biriktirme hırsı hemen her zaman kötü ahlakın bir şubesi sayılmış, kerih görülmüş ve kötülenmiştir. Modern kapitalist dünyada ise doğal, makul, makbul ve meşru addediliyor. Hatta teşvik ediliyor ve bir devlet düzeni, bir rejim ismi olarak sistemleştiriliyor. En büyük fark burada. Birçok dini ve mistik öğretisi içinde nehiy edilen gayri ahlaki bir tutum, çağımızda kurumsallaşmış bir vaziyettedir. İnsanoğlunu kendi

² Bkz. TDK, Özgeçelik, Her kişinin asıl yükümlülüğünün, kendisini başkalarına, topluma adamak olduğu düşüncesine dayanan ve A. Comte ile Spencer'in temelini attıkları ahlak görüşü.

³ Bkz. <http://www.derindusunce.org/2011/10/26/kucuk-guzeldir-ernst-friedrich-schumacher/>

kendine esir eden de bu yaklaşımdır. *Özgürlük yolunu kapatan servet değil servet tutkunluğudur; zevkli şeylerin tadını çıkarmak değil, bunun için kıvranmaktır*(Schumacher, 1989: 43)

Kurumsallaşmış açgözlülüğün en çarpıcı etkilerinden biri çalışanlar üzerinde gösteriyor kendini. Karlılığı arttırmak ve “olmazsa olmaz” büyümeyi sağlamak gayesiyle maliyetleri azaltmak için, üretim süreçlerinden insan ögesi çıkartılabildiği ölçüde üretim sorununda çözüme yaklaşıldığına inanılıyor. Makinelere yatırım yapmak, çalışması için işçilere para ödemekten daha ucuz olduğu sürece makineleşme yolunda ilerlemede hiçbir sakınca görülüyor. *Sanayinin ideali, canlı etkeni ve hatta insan etkenini bile eleyerek ortadan kaldırmak ve üretim sürecini makinelere devretmektir. Ekonomizmi putlaştırmanın kaçınılmaz sonucu insanın önemini yitirmesidir*(Schumacher, 1989: 84-88)

Sanayinin/üretim/ekonominin bütün ilerlemesi insansız bir ekonomiye doğru akıyor. İş gücü en düşük düzeyine indirilmeye çalışılıyor, maliyetleri azaltma adına. Makine başında kalan son insanlar da asli unsur değil; makineye/üretim süreçlerine eklenmiş bir parça gibi. Gitgide **silikleşiyor** insan, **hükümsüzleşiyor** devasa mekanizmalar karşısında. Bu durumda ekolojik görüşlerin idarelerin yeniden yapılanması noktasında ne kadar beyhude durduğunu gösteriyor. Keza maddi durumlar, makinelerin insanları ele geçirmeleri, açgözlülük ve insanların bitmek tükenmez ihtirası doğayı, canlıları ve geleceğimizi umarsızca kirletiyor. İdareciler ve siyasetçiler bile bu ekonominin- canavarlaşmış makinelerin- karşısında çaresiz kalmaktadır.

4.YENİDEN YAPILANMADA ETİK VE ÇEVRE ETİĞİ

4.1 Etik

Öncelikle etik kavramının kökenlerine bakacak olursak “ahlak felsefesi, felsefenin ‘ödev’, ‘yükümlülük’, ‘sorumluluk’ ve ‘erdem’ gibi kavramları analiz eden, ‘doğruluk’ veya ‘yanlışlık’ ile ‘iyi’ veya ‘kötü’yle ilgili ahlaki yargıları ele alan, ‘ahlaki eylem’in doğasını soruşturan ve iyi bir yaşamın nasıl olması gerektiğini açıklamaya çalışan dalı” olarak tanımlayabiliriz(TDK sözlüğü).

İşte bu noktada idarenin yeniden yapılanması noktasında göz ardı edemeyeceğimiz bir nokta da ekolojik anlamda bir bütünlük arz etmesi hasebiyle etik kavramının da bu potada eritilmesi olacaktır.

4.2.Çevre Etiği

Günümüzde toplumsal yaşamın neredeyse her alanında görünür duruma gelen hızlı değişim ve dönüşümlerle simgelenen günümüzde, yeni dönemle birlikte birçok alanda “etik” yaklaşımının öne çıktığı bir söylemler alanı oluşmuştur. Bu noktada çevresel sorunlar karşısında gündemimize giren ‘çevre etiği’ kavramı da etik yaklaşım bağlamının kurulacağı zemin bakımından sorunlu bir alanı işaret etmektedir. Çünkü ekonomik alanda liberal kültürel

alanda ise post-modern kavramları ile tanımlanan bir dönüşüm etik bir çerçeveyi hem dayatmakta, hem de ona bu kavramla makyaj ihtiyacı yaratmaktadır. Konuya böyle baktığımızda çevre etiği kavramının da ekolojik dengede ne kadar önem arz ettiğini söylememiz mümkündür(Fırat, 2004: 106).

Çevre etiği kavramını biraz da zorlamayla Antik Yunan felsefecilerine kadar götürmemiz mümkündür. Çevresel hareketin yeni sayılabilir bir akım olduğu düşüncesiyle bu yargıya karşı çıkılabilirse de, insanın doğayı göz önüne alarak doğayla uyum içerisinde yaşama düşüncesi insanlığın ilk anından itibaren vücut bulmaktadır. Gerekçeleri de üç aşağı beş yukarı aynı olmakla birlikte ‘aşırı zenginlikten kaçınma, doğal olana yaklaşma, doğaya uymayan bir davranıştan ötürü diğer canlılara zarar verme’ gibi.

Aristoteles, yeryüzündeki etkin olmayan varlıkların bir hiyerarşik bir düzen içinde bulduklarını belirtmektedir. Hiyerarşinin en altında cansız varlıklar yer almaktadır ve bunlar herhangi bir ruha sahip değildirler. Ruhları var olan canlı varlıklar ise aşağıdan yukarıya doğru üç aşamada sıralanır.

a)Bitkisel varlıklar: Canlılar arasında en alt sırada bulunan bu varlıklarda yalnızca bitkisel ya da besinsel ruh bulunur. Bu ruh tüm canlılarda vardır ve doğmayı, büyümeyi, üremeyi, büyüme, beslenmeyi ve ölmeyi içermektedir.

b)Hayvansal varlıklar: Devinme gücü ile yüklü olan bu varlıklar, bitkisel ruhtan başka, duyuşsal algıları ve acı, istek, sevgi gibi duyguları içeren hayvansal ruha sahiptirler.

c)İnsansal varlıklar: Canlılar dünyasının en üst aşamasında yer alan canlılar insanlar, diğer ilk iki ruhun yanı sıra bir de yalnızca kendilerine özgü olan akılsal ruha sahiptirler. Akılsal ruh insanın tanrısal yanı olmakla birlikte yok olamaz. Oysa ölüm denilen olgu ile birlikte bitkisel ruh ve hayvansal ruh yok olup gider. Bu hiyerarşik düzende her varlığın durumu diğer varlıklar içinde kendine yer bularak konum sahibi olur, anlam kazanır. Örneğin bir hayvan insan için araç, bitki için ise amaçtır. Aristoteles’in ahlak anlayışının temelinde iyi-iyilik sorunu yatmaktadır. Epikuros da bireysel mutluluğu sağlamayı amaç edinen ahlak öğretisinin temelini doğada bulmaktadır. Daha açık söyleyecek olursak haz ile acı duygusu üzerine temellendirir. Bütün canlılar doğal eğilimleri gereği acıdan kaçınıp, hazza yönelirler onu elde etmeye uğraşırlar(Ağaoğulları, 1994: 307-309, 372).

Bu bağlamda OECD’nin 1996 yılında alınması gereken hususlar adı altında yönetim konusunda, koordinatör kurum ve kamu hizmeti koşulları; rehberlik konusunda, davranış kuralları ve mesleki sosyalleşme; denetim konusunda, hukuki çerçeve ve hesap verebilirlik yani denetim noktasında siyasi liderlik(idarenin-milletin ortaya koyduğu irade-başı) altında analiz edilmiş ve bu yapının oluşturulmasıyla idarenin yeniden yapılanma sürecinin ekolojik çerçevede de katkı sağlayacağı belirtilmiştir(Yüksel, 2010: 113-120).

Günümüzde çevre sorunlarının karmaşıklaşması karşısında, etik boyutta yapılacak çalışmalar bağlamında, mahalli idarelerin etkinliği idarelerce çözüm olarak önerilmekte, yerel düzeyde çevre etiğine ilişkin sorunların mahalli idarelerce çözümlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ulusal düzeyde veya uluslar arası düzeyde ele alınması gereken sorunların giderek arttığı göz önüne alındığında, çevre etiği ile ilgili yaşamsal sorunların ciddiyeti, önemi, ivediliği ve çok boyutluluğu ortaya çıkmaktadır(Mahmutoğlu, 2010: 111).

SONUÇ

Sonuç olarak ekolojik görüşler ve idarenin yeniden yapılanması noktasında ortaya konulan başta sivil toplum örgütleri olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri bireyler tarafından desteklenmelidir. Değişen dünya ve şartlar çerçevesinde yeniden yapılanma süreci kaçınılmaz olmuştur ve bu noktada adımlar atılması şarttır. Gerek sivil toplum örgütlerinin konferansları, bildirileri gerekse de etik dışı faaliyetlerle mücadele çerçevesinde ekolojik görüşler baz alınarak idarenin yeniden yapılanma sürecini geçirmesi isabetli olacaktır. Bu yapılanmayla birlikte ulusal olarak benimsenmiş ve olgunlaşmış bu yapıyı diğer uluslarla da karşılıklı paylaşımlar noktasında ortak paydalarda toplanılarak topyekûn bu mücadelenin sürdürülmesidir.

Ekolojik görüşler ve idarenin yeniden yapılanma noktası öncelikle devletlerin kendi iç yapılarıyla alakalı olmakla birlikte küresel anlamda çözüm bekleyen sorunların uluslar arası işbirliği içerisine girerek çözüme kavuşturulmasının gerekliliğidir. Dünya an ve an gelişmekte ve küreselleşme kavramıyla birlikte ortak paydaların çoğaldığı ve çözümlerinin ancak uluslar arası platformda çözümlenebileceği bir hal almıştır. Her devletin kendi idari yapılanmasıyla kendi üzerine düşen görevi yapması muhakkaktır. Konuyu her ne kadar ekolojik sorunlar ve küreselleşme kavramı üzerinden anlatmaya çalışıp konunun özünden uzaklaştığımız sanılsa da idarenin yeniden yapılanması noktasında anlatılan konuların ehemmiyeti büyüktür.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- AĞAOĞULLARI, M. Ali (1994). **Kent Devletinden İmparatorluğa**, Ankara: İmge Kitabevi.
- AKDIŞ (Aslanoğlu), R. (1990). **Kent Kuramları İçinde Çöküntü Bölgeleri Analizi: Bursa-Reyhan Örneği**, Bursa: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ASLANOĞLU, Rana, A.(2000). **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- BOOKCHİN, M. (1994). **Özgürlüğün Ekolojisi Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü** (Çev. Alev Türker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BOOKCHİN, M. (1996). **Ekolojik Bir Topluma Doğru** (Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- GÖRMEZ, K. (1997). **Çevre Sorunları ve Türkiye**, Ankara: Gazi Büro.
- GÖRMEZ, K. (2003). **Çevre Sorunları ve Türkiye**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- SCHUMACHER, E.F.(1989). **Küçük Güzeldir**, İstanbul: Cep Kitapları
- ŞENEL, A. (1991). **İlker Topluluktan Uygur Topluma**, Ankara: V Yayınları.
- TOBB(1996). Özel İhtisas Komisyonu Raporu, **Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması(Yerel Yönetimler Reformu)**, Şubat, Ankara.

YÖRÜKAN, A.(1970). **Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri(Temel Kavramlar, Teoriler ve Problemler)**, İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü Sosyal Araştırma Dairesi, 9. Sosyal İncelemeler, Ankara

YÜKSEL, Cüneyt(2010). **Devlette Etik**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Makaleler

ATA, S. (2002). “Toplumsal Ekolojinin Politikası”, **Toplumsal Ekoloji Dergisi**, Sayı:1,Bahar, s. 21-27.

AYGÜN, B. ve MUTLU, A. (2006). “Ekolojik Toplumun Organik Toplumla İlişkisi Üzerine”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt:61, Sayı:1, s. 1-35.

FIRAT, A.Serap (2004). “Çevre Etiği Kavramı Üzerine Yeniden Düşünmek”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Sayı:58,3 s.105-144.

İDEM, Ş. (2002). “Toplumsal Ekoloji Nedir? Ne Değildir?”, **Toplumsal Ekoloji Dergisi**, Sayı:1, s. 7-20.

MAHMUTOĞLU, A. (2010). “Türkiye’de Kırsal Çevre Etiği Konusunda Mülki İdare Amirlerinin Görüşleri”, **Türk İdare Dergisi**, Eylül, Sayı:468, s.103-129.

ÖNDER, T. (2002). “Toplumsal Ekoloji Üzerine Bir İnceleme”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı:70.

ÖZER, M. A. (2001). “Ekolojik Harekette Yol Ayrımı: Yeşiller ve Derin Ekoloji”, **Yerel Yönetim ve Denetim**, Sayı: 9, Eylül.

ŞAHİN, Ü. (2006). “Bölgesel Özerklik ve Biyobölgeler”, **Üç Ekoloji Dergisi Yayını**, Yaz, sayı:5, s.58-63.

ÜNAL, F. (2010). “Toplumsal Ekoloji”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Nisan, Sayı:26, s.114-123.

YALÇIN, A. Z. (2009). “Küresel Çevre Politikalarının Küresel Kamusal Mallar Perspektifinden Değerlendirilmesi”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 12 Sayı 21, Haziran

İnternet Kaynakları

Aygün, Banu. Yeşil Düşünce Derneği, **Ekolojik Anayasa Konferansı**, 15 Mayıs 2011, İstanbul, www.ekolojikanayasa.org

Türk Dil Kurumu, **Büyük Türkçe Sözlük**, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

<http://www.derindusunce.org/2011/10/26/kucuk-guzeldir-ernst-friedrich-schumacher/>